

НАУКОВО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ І ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ З ПРАВООХОРОННИМИ ФУНКЦІЯМИ

Обґрунтовано теоретико-методологічні засади професійної підготовки кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у забезпеченні національної безпеки і оборони. Визначено основні чинники, що впливають на ефективність підготовки та професійного зростання, зокрема рівень компетентності, психологічну підготовку, стресостійкість і міжвідомчу взаємодію.

Розкрито особливості сучасних підходів до формування професійних навичок, необхідних для виконання оперативних і тактичних завдань у складних умовах. Проаналізовано застосування технологічних засобів у процесі навчання. Оцінено їхній вплив на якість підготовки персоналу та ефективність прийняття рішень у критичних ситуаціях.

Визначено критерії оцінювання ефективності професійного навчання, зокрема рівень засвоєння теоретичних знань і здатність до оперативного реагування. Доведено необхідність удосконалення професійних стандартів з урахуванням сучасних викликів і загроз, що стоять перед сектором безпеки і оборони.

Розроблено рекомендації щодо поліпшення підходів до підготовки кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями. Доведено, що комплексний підхід до формування професійних компетентностей сприяє підвищенню рівня національної безпеки та ефективності виконання службових обов'язків.

Ключові слова: національна безпека і оборона, безперервний професійний розвиток, військові формування, правоохоронні органи, міжвідомча взаємодія, компетентність, управління персоналом, професійні стандарти.

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів, як-от війна та гібридні й інформаційні операції ворога, професійна підготовка кадрів потребує комплексного підходу та інтеграції актуальних новітніх методів і технологій.

Підготовка персоналу для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки наразі зазнає значних змін і нововведень. Війна стала тим чинником, що суттєво вплинув на цей та інші складники національної безпеки України. Під впливом бойових дій значні трансформації відбуваються у системі підготовки кадрів Служби безпеки України (СБУ), Управління державної охорони (УДО), Державної прикордонної служби України (ДПСУ) та Національної гвардії України (НГУ). Сучасні виклики в галузі безпеки, оборони та правоохоронної діяльності вимагають від фахівців постійного оновлення компетентностей, здатності до професійного вирішення службово-бойових завдань (СБЗ). Система, що базується лише на початковому навчанні без подальшого розвитку, не відповідає сучасним потребам і не гарантує високого рівня готовності до реальних викликів.

Однією з ключових проблем, що постає перед системами професійної підготовки, є порушення інтегрованого механізму оновлення теоретичних знань і практичних навичок відповідно до динамічних змін середовища. У традиційній освітній парадигмі переважає концепція статичного засвоєння інформації, яка не забезпечує належного рівня підготовки в умовах складних і непередбачуваних ситуацій. Військовослужбовці, правоохоронці й фахівці з безпеки повинні не тільки володіти базовими компетентностями, а й постійно вдосконалювати свої навички на основі актуальних даних, отриманих із практичного досвіду.

Ще одна серйозна проблема вбачається у розриві між теоретичними знаннями і їх практичною імплементацією. Доволі часто підготовка будується на абстрактних моделях, які не відображають реальних умов діяльності. Унаслідок цього під час виконання службових обов'язків виникають труднощі з адаптацією набутих знань до конкретних ситуацій. Бракує постійного зв'язку між навчальними програмами і реальними причинами неефективного використання ресурсів, що призводить до швидкої перепідготовки кадрів без належної систематичності.

Технологічний розвиток також створює додаткові виклики для професійного навчання. Нові методи ведення війни, застосування кібернетичних загроз, використання штучного інтелекту, автоматизовані системи управління та автоматизована техніка вимагають розширення компетентностей персоналу. Традиційна підготовка недостатньо адаптує до цих змін, що негативно позначається на ефективності виконання як СБЗ, так і бойових завдань (БЗ).

Проблеми виникають і на рівнях міжвідомчої взаємодії та координації дій у межах здійснення операцій на тактичному й оперативному рівнях. У сучасних умовах ефективне виконання завдань у сфері безпеки й оборони потребує синхронізації зусиль різних структур, від силових відомств і до аналітичних центрів і міжнародних партнерів. Однак традиційна система професійної підготовки не повною мірою враховує ці особливості, що ускладнює спільне планування й оперативне реагування.

Отже, виникає необхідність створення системи, яка здатна ефективно поєднати актуальні знання, адаптивні навички й вирішувати проблемні питання у сфері безпеки й оборони. Вона має бути динамічною, технологічно оснащеною та спрямованою на постійне вдосконалювання професійних компетенцій. Тільки за такого підходу можна гарантувати ефективне виконання СБЗ і забезпечити високий рівень готовності до сучасних загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Було опрацьовано законодавчу базу, що регулює підготовку кадрів у сфері національної безпеки. Вона містить низку нормативно-правових актів, які визначають основні вимоги та стандарти підготовки. Закони України [1–5] встановлюють правові межі для організації навчального процесу, визначають основні напрями підготовки та специфічні завдання для кожного з органів, але не дають чіткого механізму безперервного професійного розвитку кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки.

Питання формальної освіти, спеціалізованої професійної підготовки та практичної діяльності розкрито у працях В. Рябчія [6], В. Копчі [7], П. Горпинича, М. Сербіна [8], але не систематизовано в єдину комплексну систему навчання та підготовки кадрів, яка б охоплювала всі етапи професійного розвитку – від базової освіти до практичної діяльності відповідно до наявних потреб.

У дослідженнях Г. Тіхонова, Є. Кірілкіна, Г. Шпанчука, І. Смірнова [9], М. Гончарука, Д. Музиченко, В. Швалючинського [10], С. Бєлая, А. Головні [11] опрацьовано шляхи вдосконалювання підготовки та професійного розвитку, але недостатньо впорядковано механізм інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, що є необхідним для забезпечення високого рівня готовності до виконання СБЗ у сфері безпеки та оборони.

Метою статті є комплексне теоретичне й методологічне обґрунтування підходів до професійної підготовки кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у парадигмі забезпечення безпеки й оборони держави з урахуванням трансформаційних процесів, аналізу сучасного стану освітньої системи й визначення ефективних шляхів удосконалювання системи професійної діяльності, що сприятимуть формуванню висококваліфікованого персоналу.

Виклад основного матеріалу. Система підготовки персоналу має ієрархічну структуру, яка охоплює базову підготовку, формальну чи неформальну освіту (академічну), спеціалізоване навчання, практичні тренування та безперервне професійне вдосконалення. Підготовка кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки здійснюється у провідних закладах вищої освіти.

Так, для ДПСУ головним навчальним закладом є Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Ця академія готує фахівців тактичного й оперативного рівнів для управління, аналітичної діяльності, а також надання підтримки у питаннях прикордонного контролю, охорони та оборони.

Служба безпеки України здійснює підготовку у Національній академії СБУ, яка спеціалізується на підготовці фахівців у галузі розвідки, контррозвідки, оперативної діяльності та забезпечення кібербезпеки. Підготовка в академії орієнтована на забезпечення кадрів знаннями й навичками для боротьби з тероризмом, шпигунством, економічною злочинністю та іншими загрозами національній безпеці.

Підготовка кадрів Управління державної охорони відбувається в Інституті УДО України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, який надає спеціалізовані знання із забезпечення безпеки державних діячів, захисту важливих об'єктів та протидії терористичним загрозам.

Національна гвардія України проводить підготовку у Національній академії Національної гвардії України та спеціалізованих навчальних центрах, зосереджених на бойовій підготовці, забезпеченні громадського порядку та наданні допомоги у надзвичайних ситуаціях. Військовослужбовці НГУ отримують комплексне навчання: управління військами, забезпечення громадського порядку, участь у спеціальних операціях тощо.

Отже, правильним вбачається твердження, що загальний напрям безперервного професійного розвитку (БПР) необхідно будувати, ґрунтуючись на таких компонентах: фундаментальна академічна освіта, спеціалізована професійна підготовка та практична діяльність. Взаємодію цієї системи зображено на рисунку 1, де фундаментальну освіту визначено як основоположну, а професійну підготовку і практичну діяльність – як такі, що безперервно доповнюють одна одну, – об'єднано у процес професійного становлення. Симбіоз функціонування всіх складників формує безперервний професійний розвиток.

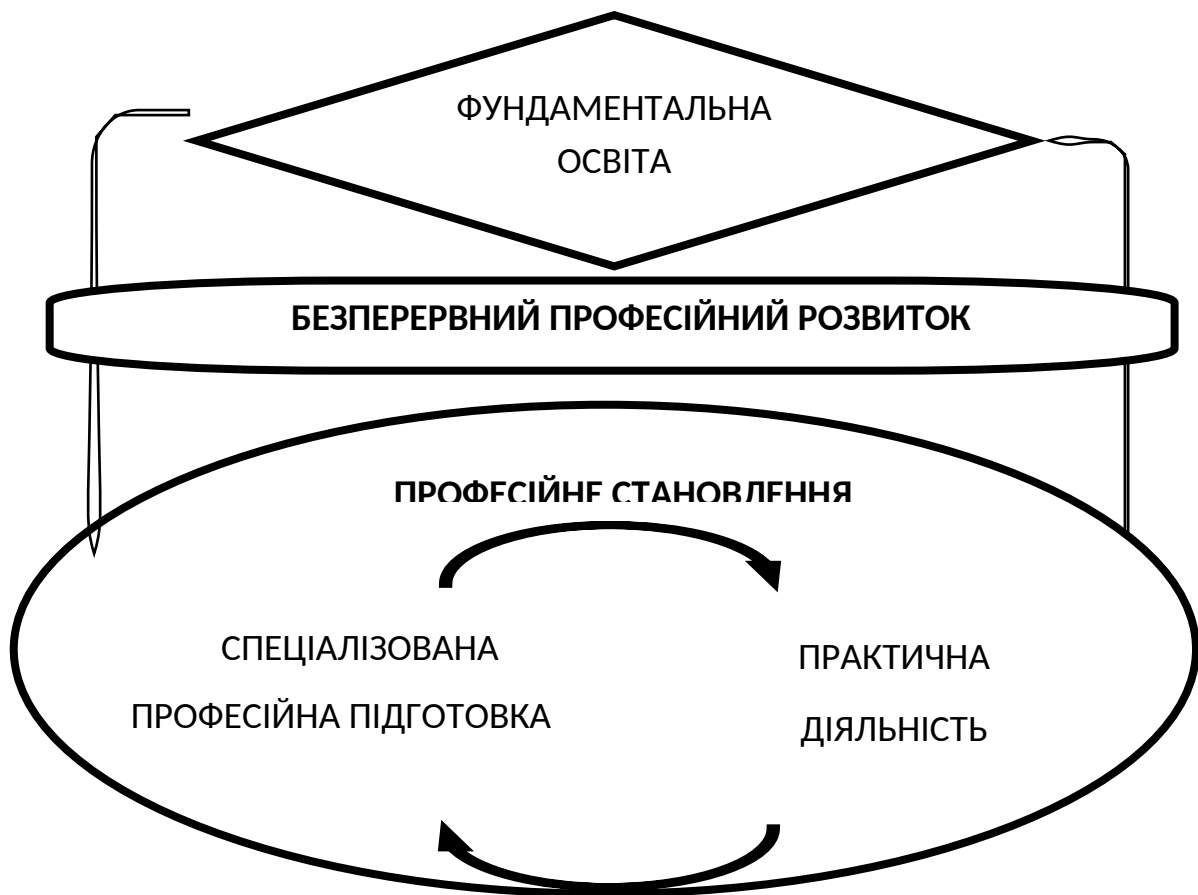

Рисунок 1 – Взаємодія елементів системи безперервного професійного розвитку

Безперервний професійний розвиток є основою ефективної підготовки фахівців у сфері безпеки, управління та оборони. Система складається з кількох взаємопов'язаних елементів, кожен з яких позитивно впливає на підготовку фахівців. Детальний розгляд цих складників дає змогу визначити чинники її впливу і сформулювати шляхи їх удосконалювання.

Вища освіта як складник безперервного професійного розвитку фахівців у сфері безпеки забезпечує обґрунтоване розуміння суспільних процесів, методів аналізу та прийняття рішень на тактичному, оперативному і стратегічному рівнях. Вона охоплює широкий спектр навчальних дисциплін, зокрема право, політологію, економіку, психологію і управління, які формують системне бачення сучасного світу та вміння, що забезпечать ефективну професійну діяльність.

Юридична освіта, у межах фундаментальної, дає змогу опанувати основи вітчизняного й міжнародного права, принципи правового регулювання суспільних відносин, що є передумовою забезпечення законності та правопорядку. Знання конституційного, адміністративного,

кримінального права формує у фахівців здатність до правомірного прийняття рішень, дотримання етичних стандартів та захисту прав і свобод громадян у межах їхньої професійної діяльності.

Політологічний складник освіти сприяє розумінню політичних процесів, міжнародних відносин і функціонування державних інституцій. Він допомагає аналізувати політичні конфлікти, оцінювати ризики та прогнозувати можливі сценарії розвитку ситуацій у сфері безпеки й оборони.

Економічна підготовка формує розуміння макро- та мікроекономічних процесів, принципів функціонування економіки і фінансових механізмів. Фахівцям, залученим до сектору безпеки, важливо знати, як саме економічні чинники впливають на стабільність держави, які механізми може бути використано для запобігання економічним кризам, а також як ефективно управляти ресурсами у відповідних силових структурах.

Психологія розвиває у фахівців навички міжособистісної комунікації, конфліктології, аналізу поведінкових патернів та управління стресовими ситуаціями. Опанування здатності до розвитку лідерських якостей і стресостійкості є невід'ємною рисою особистості, відповідальної за прийняті рішення.

Управлінський складник освіти дає змогу опанувати сучасні методи тактичного, оперативного та стратегічного управління, прийняття рішень в умовах невизначеності, організації командної роботи та ефективного командування. Він формує компетентність, здатність до планування, координації та контролю за виконанням СБЗ у складних умовах.

Отже, академічна освіта є не лише фундаментом теоретичних знань, а й сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей і стратегічного бачення для ефективної діяльності у сфері безпеки й оборони. Вона закладає підґрунтя для подальшої спеціалізованої професійної підготовки та отримання практичного досвіду, що разом формують високоосвічений і компетентний персонал.

Наступний складник – спеціалізована професійна підготовка, яка ґрунтується на фундаментальній освіті, проте має чітко визначену прикладну спрямованість, зорієнтовану на формування специфічних, професійно значущих навичок, методик і алгоритмів дій.

Головною особливістю спеціалізованої професійної підготовки є її практико-орієнтований характер. Це означає, що навчальні програми спрямовані не лише на передачу теоретичних знань, а й на формування здатності засвоювати знання у більш динамічних та складних умовах. Під час проходження підготовки акцент робиться на відпрацюванні стандартних і нестандартних сценаріїв діяльності, розробленні алгоритмів реагування на критичні ситуації, розвитку підвищеного рівня психологічної стійкості в таких ситуаціях.

Спеціалізована професійна підготовка забезпечує диференційований підхід, опанування її змісту та методики залежить від профілю майбутньої діяльності. Вона містить навчальні програми/модулі, що об'єднують теоретичний складник і навчання в умовах, наближених до реальних, а також моделювання кризових ситуацій та аналіз їх вирішення. Використання інтерактивних і практичних методів навчання дає можливість розвинути адаптивність, швидкість прийняття рішень та вміння ефективно діяти у критичних умовах.

Суттєвим складником спеціалізованої підготовки є її динамічний характер, що забезпечує постійне оновлення змісту навчальних програм відповідно до змін у безпековому середовищі, впровадження новітніх технологій та адаптацію до сучасних методів роботи. Тому вона тісно пов'язана з науковими дослідженнями, аналізом актуальних загроз і розробленням підходів до забезпечення безпеки й оборони держави.

Крім того, спеціалізована професійна підготовка передбачає інтеграцію різних рівнів навчального процесу, починаючи від базового засвоєння професійних навичок і завершуючи підготовкою до виконання складних і спеціальних завдань. Вона охоплює як індивідуальну, так і колективну підготовку, забезпечуючи не лише професійну компетентність кожного фахівця, а й узгодженість дій у межах командної роботи та міжвідомчої взаємодії. Прикладом цього є програми СБУ, де акцент робиться на оперативно-розшукових діях, методах розвідки та контррозвідки, антитерористичних заходах. У ДПСУ навчальні програми зосереджено на протидії нелегальній міграції, контрабанді, а також на забезпеченні прикордонної безпеки.

Отже, спеціалізована професійна підготовка є комплексним процесом, який забезпечує фахівців не лише вузькопрофесійними знаннями, але й сформованими навичками, необхідними для ефективної діяльності у сфері державної безпеки та оборони. Її головна мета – підготовка компетентних кадрів,

здатних діяти в сучасних умовах, швидко адаптуватися до змін і забезпечувати високий рівень безпеки на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях.

Практична діяльність – завершальний елемент у циклі реалізації професійної компетентності та найвідповідальніший складник професійного становлення саме фахівця, оскільки на цьому етапі відбувається безпосереднє застосування набутих знань, умінь і навичок у реальних умовах професійної роботи. Вона становить своєрідний критерій ефективності попередніх етапів БПР, адже саме у процесі практичної діяльності виявляється рівень адаптивності фахівця, його здатність приймати виважені рішення, аналізувати ситуації та прогнозувати їх розвиток.

Сутність практичної діяльності полягає у взаємодії між теоретичною базою і реальним досвідом, де знання набувають функціонального значення, а методи навчання трансформуються у механізми вирішення актуальних професійних завдань. Практична діяльність характеризується складністю, оскільки вимагає не лише механічного застосування отриманих моделей і алгоритмів дій, але й критичного осмислення кожної ситуації, що постає перед персоналом. У сучасних умовах професійної діяльності, особливо у сферах безпеки й оборони, державного управління, вагому роль здатність діяти в умовах нестабільності, обмеженості ресурсів і відповідальності за прийняті рішення.

Професійна сфера системи підготовки кадрів для державних органів спеціального призначення охоплює широкий спектр завдань, що суттєво відрізняються за рівнем складності й оперативності виконання. Динамічність практичної діяльності визначається її варіативністю та необхідністю адаптації до конкретного контексту. У військових формуваннях з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки практика має надважливе значення, оскільки безпосередня участь у бойових діях або спеціальних операціях є головним показником професійної компетентності кадрового персоналу.

Крім виконання функціональних обов'язків у практичній діяльності, відбувається також процес постійного самовдосконалення, що відображається у здатності аналізувати власні дії, виявляти помилки та швидко їх усувати. Це пов'язано з професійною рефлексією, яка сприяє виробленню новаторських підходів до вирішення завдань.

Отже, практична діяльність становить не лише етап професійного становлення, а й елемент професійного зростання, що забезпечує ефективне функціонування персоналу в реальному службовому середовищі, а й головний показник якості освіти, підготовки, тренування та особистісної готовності до виконання СБЗ.

Професійне становлення передбачає поступове формування особистості фахівця через інтеграцію підготовки в межах отриманої освіти та підготовки, спеціалізованих професійних навичок і реальної практичної діяльності. Його сутність полягає у набутті й удосконалюванні компетентностей, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків.

Цей процес охоплює такі компоненти, як спеціалізована професійна підготовка і практична діяльність. Особливим є також його динамічний характер: воно не завершується на етапі первинної підготовки чи перших років службової діяльності, а триває протягом усього життя. Відтак ефективне професійне становлення передбачає не лише інтеграцію спеціалізованої підготовки і практичної діяльності, а й готовність до набуття нових знань і вдосконалювання отриманих навичок.

Після аналізу всіх складників системи безперервного професійного розвитку варто наголосити, що така система є умовою ефективної професійної діяльності, адже являє собою не статичний етап у кар'єрі персоналу, а довготривалий процес, що інтегрує постійне оновлення знань, адаптацію до зміни середовища та вдосконалювання практичних навичок. Його мета полягає у забезпеченні відповідності персоналу сучасним вимогам професії, формуванню здатності до аналітичного мислення, прогнозування тенденцій розвитку та активного впливу на професійне середовище.

Однією з головних характеристик безперервного професійного розвитку є його багаторівневність, яка охоплює навчання на етапі здобуття освіти чи первинної спеціалізації, а також систему постійного вдосконалювання: оновлення теоретичних знань, розвиток навичок, удосконалювання командирських компетенцій. Безперервність цього процесу забезпечує сталість професійної ефективності, що особливо важливо в діяльності державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки.

Сучасна система професійного розвитку передбачає не лише освіту і підготовку, а й самостійну роботу, обмін досвідом. Важливою є здатність персоналу критично оцінювати свій рівень підготовки, ідентифікувати слабкі сторони та активно працювати над їх удосконалюванням. Успішна професійна

реалізація потребує системного підходу, в якому навчання і практика розглядаються не як окремі етапи, а як взаємозалежні складники єдиного процесу розвитку.

Відомства, що забезпечують умови для підвищення кваліфікації свого персоналу, отримують конкурентну перевагу внаслідок високого рівня їхньої компетентності. Це свідчить про значний вплив БПР на інституційний рівень, адже водночас самі залучені фахівці демонструють більшу гнучкість у прийнятті рішень, здатність до самостійного аналізу та впевненість у професійній діяльності. Необхідно також акцентувати й на забезпеченні підтримання й розвитку навичок протягом усієї кар'єри. Цьому сприяє участь у зборах, тренінгах, міжнародних навчаннях, а також вивчення нових технологій і методів у сфері безпеки й оборони [12]. Так, у системі НГУ передбачено періодичне проходження перепідготовки та підвищення кваліфікації [13], що дає змогу бути готовим до виконання завдань у нових умовах бригад наступу.

Отже, безперервний професійний розвиток являє собою складний процес, ефективність якого залежить від інституційної підтримки, особистої мотивації персоналу, наявності відповідних освітніх можливостей та спроможності адаптуватися до динамічних умов професійного середовища.

Забезпечення єдиних підходів до визначення і вдосконалення компетентностей персоналу державних органів спеціального призначення та військових формувань з правоохоронними функціями дасть змогу максимально активізувати складники БПР. Інструментом для цього є розроблення і вдосконалення професійних стандартів за методичними рекомендаціями, що визначають нормативно-правові основи та практичні підходи до їх створення, упровадження і поліпшення.

Особлива увага до вдосконалення професійних стандартів силових структур сприяє ефективній діяльності правоохоронних органів та військових формувань, стандартизації вимог до знань, умінь і навичок персоналу, а також їх відповідності сучасним вимогам. Професійні стандарти є основою для формування системи професійних кваліфікацій, що, зі свого боку, впливає на підготовку й перепідготовку кадрів, їхню атестацію та кар'єрний розвиток [14]. Важлива наявність чітко визначених стандартів, що регулюють як базові компетенції, так і спеціальні навички на тактичному й оперативному рівнях.

Процес розроблення і затвердження професійних стандартів дає змогу враховувати міжнародний досвід, сприяючи інтеграції України у світову систему професійних кваліфікацій. Необхідно регулярно оновлювати професійні стандарти відповідно до змін у структурах силових відомств, технологічного розвитку та нових завдань.

Розроблення професійних стандартів для силового блоку є стратегічним кроком у підвищенні ефективності державних органів і військових формувань у сфері забезпечення національної безпеки й оборони. Це допомагатиме систематизації підготовки кадрів, забезпечить прозорість кадрової політики та підвищить рівень професійної підготовки персоналу.

Висновки

Отже, безперервний професійний розвиток є важливим складником забезпечення високої ефективності та компетентності кадрів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки, особливо в умовах стрімкого розвитку технологій, змін нормативно-правової бази і нових викликів у забезпеченні національної безпеки й оборони. Його ефективність залежить від збалансованого поєднання теоретичних знань і практичного досвіду.

Значущу роль відіграє злагоджена дія системи безперервного професійного розвитку, яка має бути гнучкою, комплексною та орієнтованою на сучасні воєнні реалії. Дослідження цієї системи зумовило такі висновки.

1. Система безперервного професійного розвитку є невід'ємним складником професійної діяльності, яка забезпечує безперервне оновлення знань, умінь і навичок відповідно до сучасних вимог. Сучасний світ потребує не лише базової освіти чи періодичного підвищення кваліфікації, а й постійного вдосконалювання компетентностей через систему зборів, навчальних курсів, стажування та самоосвіти.

2. Періодичне оновлення компонентів безперервного професійного розвитку дасть змогу постійно відповідати вимогам часу. Це вимагає перегляду нормативної бази, упровадження нових методів навчання, розширення доступу до освітніх ресурсів. Крім того, важливо забезпечити взаємозв'язок

між фундаментальною освітою, професійною підготовкою і практичною діяльністю, що сприяє адаптації до реальних умов служби.

3. Одним із головних складників безперервного професійного розвитку у сфері державного управління і безпеки є стандартизація вимог до професійних компетентностей, що забезпечує єдиний підхід до підготовки, оцінювання та атестації кадрів. Розроблення і вдосконалення професійних стандартів для державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями має ґрунтуватися на сучасних практиках з огляду на національні особливості і завдання у сфері безпеки й оборони. Особливу увагу слід приділяти не лише технічній підготовці, а й навчанню у сфері тактичного/оперативного аналізу та інформаційній безпеці. Для створення ефективної системи підготовки висококваліфікованих фахівців стандарти мають забезпечувати інтеграцію професійної освіти і практичної підготовки.

Подальші наукові дослідження у сфері безперервного професійного розвитку необхідно зосередити на вдосконалюванні системи професійної підготовки, оптимізації навчальних програм та поліпшенні системи стандартів професійної діяльності державних органів спеціального призначення і військових формувань з правоохоронними функціями у сфері забезпечення державної безпеки.

Перелік джерел посилання

1. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-12. URL: <https://surl.lu/jatgyv> (дата звернення: 20.01.2025).
2. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР. URL: <https://surl.li/xfcuqu> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://surl.li/yblpse> (дата звернення: 20.01.2025).
4. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <https://surl.li/xtfpnm> (дата звернення: 20.01.2025).
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://surl.cc/cnupem> (дата звернення: 20.01.2025).
6. Рябчий В. В. Методика і тактика розслідування злочинів, підслідних слідчим органів безпеки. *Робоча програма навчальної дисципліни*. URL: <https://surl.li/ninxve> (дата звернення: 04.02.2025).
7. Копча В. В. Судові та правоохоронні органи України : навч.-метод. посіб. Ужгород : УЖНУ, 2024. 36 с. URL: <https://surl.li/vzugot> (дата звернення: 04.02.2025).
8. Горпинич П., Сербін М. Особливості побудови програми навчання для курсантів четвертого курсу на кафедрі вогневої та тактико-спеціальної підготовки Національної академії ДПСУ. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький : НА ДПСУ, 2022. № 3 (30). С. 166–179. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbiynyk.v30i3.1210>.
9. Тіхонов Г., Кірілкін Є., Шпанчук Г., Смірнов І. Напрями удосконалення професійного розвитку офіцерського складу щодо підвищення бойових спроможностей військ (сил). *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. Київ : НУОУ, 2022. № 3 (76) С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2022-3-76/111-117>.
10. Гончарук М., Музиченко Д., Швалючинський В. Шляхи удосконалення підготовки фахівців, діяльність яких пов'язана зі збройним захистом держави. *Військова освіта*. 2018. № 1 (37). С. 81–92. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2018-1/81-91>.
11. Белаї С., Головня А. Теоретичні основи вдосконалення професійного розвитку офіцерів Національної гвардії України. *Чесць і закон*. 2021. № 2 (77). С. 35–41. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/2/77/237377>.
12. Кітоторов М. О. Сучасний стан розвитку системи військової освіти як складової загальнодержавної системи освіти. *Науковий часопис Українського державного університету імені Миколи Драгоманова*. 2023. Вип. 92. С. 59–64. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.12>.
13. В Академії НГУ проходять командно-штабні курси тактичного рівня L2. *Новини Національної академії Національної гвардії України*. URL: <https://surl.cc/tkgdfk> (дата звернення: 20.03.2025).

14. Про затвердження Порядку розроблення, введення в дію та перегляду професійних стандартів : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 373. URL: <https://surl.li/jooroc> (дата звернення: 04.02.2025).

Стаття надійшла до редакції 17.04.2025 р.

UDC 355.5

V. Lukianenko, V. Trobyuk

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF DEVELOPMENT OF A PERSONNEL TRAINING SYSTEM FOR SPECIAL PURPOSE STATE BODIES AND MILITARY FORMATIONS WITH LAW ENFORCEMENT FUNCTIONS

Theoretical and methodological foundations of professional training for military personnel and law enforcement officers in the context of ensuring national security and defense have been substantiated. The main trends in the transformation of the education system and its adaptation to modern challenges, particularly in connection with war and the hybrid threats it provokes, have been analyzed. The key factors influencing the effectiveness of the training process have been identified, including the level of initial preparation, the integration of practical components into educational programs, and the application of modern technologies and teaching methods.

The specific features of contemporary approaches to developing professional skills necessary for performing tactical, operational, and strategic tasks under various conditions – including extreme situations, combat operations, crisis scenarios, and law enforcement activities – have been explored. The significance of psychological training for military personnel and law enforcement officers has been examined, highlighting its impact on decision-making under stress, resilience to psychological pressure, and maintaining high combat readiness levels.

The criteria for assessing the effectiveness of professional education have been determined, including the level of theoretical knowledge acquisition, the ability to respond quickly to operational situations, proficiency in modern technologies, leadership development, strategic thinking, and adaptability to multi-vector threats. The necessity of improving educational programs has been substantiated, emphasizing the implementation of modular training, an increase in practical exercises, the active use of advanced technologies, and enhanced interagency cooperation in training security and defense sector personnel.

Recommendations for improving approaches to the professional training of military personnel and law enforcement officers have been developed, which include the implementation of innovative teaching methods, the expansion of specialized training programs, the integration of modern digital technologies, and the establishment of a unified national security personnel training system. The need for refining professional standards in the training system for special-purpose state agencies and military formations with law enforcement functions has been proven, considering contemporary challenges and threats facing the security and defense sector. The effectiveness of various educational strategies aimed at enhancing professional competence, developing tactical thinking, analyzing combat situations, and making informed decisions in highly uncertain conditions has been assessed.

It has been demonstrated that a comprehensive approach to the formation of professional competencies among military personnel and law enforcement officers will contribute to strengthening national security, enhancing the country's defense capabilities, and improving the efficiency of service performance. Further research in the field of professional military and law enforcement education, expansion of international cooperation, and the implementation of innovative technologies are recommended to support the development of a modern training system for security and defense sector personnel.

Keywords: National security and defense, continuous professional development, military formations, law enforcement agencies, interagency cooperation, competence, personnel management, professional standards.

ЛУК'ЯНЕНКО Віталій Сергійович – старший консультант центру організації освітнього процесу та наукової роботи, Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0009-0004-5644-1910>

ТРОБІЮК Володимир Іванович – кандидат військових наук, доцент, начальник навчально-наукового центру організації освітнього процесу НА НГУ,
<https://orcid.org/0000-0002-3248-2935>